

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 257 (1455)

1980 чылдың ноябрь 5, среда

1925 чылда
үндүрүлгөсү

Өткөз 2 өк.

УЛУГ ОКТЯБРЬГА УТКУШТУР

ДЕТКВИШААН, АЖЫЛ-ХЕРЭЗ-БИЛЕ ХАРЫЫЛААР

Улуг Октябрың 63 чыл оюнук бүүдүнде республиканың мурнакчы коллективтери чылдың арткан хонуктарында күненишкенин болгаш бүүдүрүчүлүг ажылдар, он бирги беш чылды чедишкенин эгелээрине магадаалдыг бааза тургузар, партияның XXVI съездинин төлөпиг белек-биле уткуур дээш патриотчу эгелээшкенин үндүрүп турар. Оларның аңг-партиточу эгелээшкенин СЭКП Тыва обкомунун буюу чүүлүг деп деткизм болгаш чер болганга кыйгырылганы чонга калбаа-биле таныштырарын, аңаа ажил-херек-биле харыылаарын, партияның XXVI съездинин төлөпиг уткуур дээш ажилчы чоннарның шимээшкенин калгырарын, социалисттик чарышты улам-на дээштиг кылдыр организастаарын СЭКП райкомнарның, райүүскемнарга, көдээ ажил-агый органнарның, партиянарның, профсоюз болгаш комсомол организацияларынга дээш.

Бин-Хем районунуң совхозтарының болгаш Сельхозтехника район каттыжышкынының механизаторлары, инженер-техниктиг ажилдакчылары СЭКП-ниң XXVI съездинин төлөпиг уткуур дээш социалисттик чарышты кириштишкен, республиканың совхозтарының база Сельхозтехника курортуңун септелге бүүдүрүлгелеринин бүү механизаторларын, инженер-техниктиг ажилдакчыларын бо чылды чедишкенин доозар болгаш 1981 чылда көдээ ажил-агый ажилдарын чорударында бүү талай белектерин-биле социалисттик чарышты массалыг калбартырыңа кыйгырган. Дертну кварталда тракторлар септелгенин планын бо чылдың декабрь 28-не чедир кууседирин, тракторларын техниктиг белегин 1981 чылдың апрель 1-ге чедир 90 хуудан кууа эвес, а автомобильдеринин 95 хуу болуурун хандыларын, аңаазын-нарын, культиваторларын, селлаларын съездинин ажиттынар хунуңга чедир, сиккен белектерин техниканы 1981 чылдың май 1-ге чедир, витаминниг сиккен даганы белектер аргаттарын май 10-га чедир, силос техниканы июнь 1-ге чедир, тарва комбайннарның кезинден эвээш эвээш 1981 чылдың январь 1-ге чедир, а 70 хууун съездинин ажиттынар хунуңга чедир белектерин болгаш бүү комбайннарның септелгенин 1981 чылдың май 1-ге чедир бүрүн доозарын бин-хемчилер хүлээнген. Ол ышкаш ышкы уеде механизаторлар белектерин, оларның кылазын бедирин чедип алырын база-ла хүлээлгенине бижиэн.

Бин-Хеминиң механизаторларын, инженер-техниктиг ажилдакчыларын кыйгырында алган хүлээлгелери тодаргайныкы, бүү чүүлдерин кылып кууседиринин боттук хуусааларын болгаш санаттыңа хемчээлин ылаптыг айтканы-биле улуг умур-дузалыг болуп турар.

Бин-хемчилерин үндүрген кыйгыры аңг республиканың районнарында, тус-тус ажил-агыйларында калбаа-биле таныжыл, чугаалажыл көрүп, ону деткивишаан, механизаторлар, инженер-техниктиг ажилдакчылар чедип алып чүүлдерин төлөвилеп турар. Ам маңаа эң кол чүве болза, нини тодаргай эвээс хүлээлгелер алыры эвээс, кылып бүүдөр чүүлдерин тодаргай хемчээлин ылапалып айткы, ону материал-техниктиг куралдары-биле үндээлээри, кууседиринин хонук хуусаанын доктаадып айткы болур. Алган хүлээлгелерин практик кырында калган, калдыг арга-биле боттандырып, калдыг куралдарыны амыгалап киирери ылаптыг тодараттынар умурлуг. Хүлээлгени ажил-агыйга нини-

зи-биле алгаш, ону тус-тус кууседирин-лерге чедир тодардыр апаар. Борта кууседириниң хыналдазы шинтирлери ролду ойнаар. Ынчангаш участок бүрүзүне хүлээлге кууседирин дээш хууда харыысалгалыг кийилерин тургузары чугула. Чүгүлө ал таварылгада алган хүлээлге ажил-херек ийрине дотааттыңа турар дээринге ыналып болур.

«Хемчин» болгаш «Революцияның чалбыны» совхозтарының ажилчынары база мал амылының специалистери партияның XXVI съездинин төлөпиг уткуур дээш Бүгү-зүлелдин социалисттик чарышынга кириштишкен, мал кыштаглаашкынын чедишкенин эрттирери-биле, 1980—81 чылдың ышкы уеде эвээс, сүт бүүдүрүн база садарын көвүдери-биле күненишкенин ажилдакчыларын республиканың бүү малчынарын, специалистерин кыйгыргаш, боттарыга бедиткен социалисттик хүлээлгелерин алган.

«Нарын» болгаш «УТКА 25 чылы» совхозтарының хойжулары СЭКП-ниң XXVI съездинин төлөпиг уткуур дээш Бүгү-зүлелдин социалисттик чарышынга кириштишкен, хой кыштаглаашкынын чедишкенин эрттирер, чаш төлүн менди доруттар база күрүмге дук садарын көвүдери дээш чарышты массалыг калбартырыңа бүү хойжуларын, республиканың көдээ ажил-агыйныкы ишчилерин болгаш тускай эртемчилерин кыйгырган.

Бо үстүнде айткан дөрт ажил-агыйнык ажил-ишчилерин кыйгырында мал амылының талазы-биле тодаргай сан-чугагаларын айткан: малдың ажаалазын экинчиин тургаш, ышкы уеде сүтү бүүдүрүн, садарын көвүдери, анык кыймылгыр бода малдың хонуктар ортумак немелде деңизин 500-600 грамм чедир, эвээс бүүдүрүн эртен кышкы ууур 5-10 хуу, садарын 5 хуу көвүдери, бода малдың баш санын 98 хуудан кууа эвээс камгалап алып, хой бүүдүрүн-не хураганы менди доруттар, бир хойдан кыргып алып дүктү 1980 чылга ууур 200 грамм көвүдери, улуг хойну баш санын 96 хуудан эвээш эвээс мылдыр камгалап алып.

Ындыг көргүзүлгелерин ажил-агый бүрүз чедип ап болур аргалыг. Үстүнде айткан совхозтарның малчынарының кыйгырынын чугаалажыл көрүп турар уеде ажил-агыйлар, тус-тус малчыналар боттарының болдунар аргаларын тодардырыңа, ажил-агыйлар кылазын кылазын дилеп тыварыңа онза нинээнгенин салып умурлуг. Хүлээлге бүрүзүн боттук, практиктиг хемчеглер-биле бымылгаш херек. Хойжу бүрүз, мал амылының специалистер бүүдүрү болуңу чедип алып чүүлүн тодардып алып. Ынчангаш ону амыдалга боттандырыңа бүү күштерин мобилизастаар.

Мурнакчы коллективтер чугула болгаш улуг умур-дузалыг патриотчу эгелээшкенин үндүргөн-дир. Оларны деткивишаан, ажил-херээ-биле харыылаарыңа, амыдалга боттандырыңа көдээш ажил-ишчилерин мобилизастаары, оларның ортузунга организастык масса-политиктиг амылды калбартыры, социалисттик чарышты дээштиг организастаары, хүлээлге бүрүзүн куусеттинген турарын хандырыңа СЭКП райкомнарның, райүүскемнарның, көдээ ажил-агый министрствозун, «Скотпром» трестин, партия, профсоюз болгаш комсомол организацияларының, ажил-агыйлар удурутчуларының база специалистеринин, сонгаарлат-тынмас сорулгалы.

ХАНАЛАРЫН САЛЫП КИРГЕН

СЭКП-ниң XXVI съездинин төлөпиг уткуур дээш Чаз Шагаан-Армг хоорайда 18 дугаар КМК-да ажиллап турар шалычы коллективтериниң салып кирген. Оларның бирээ-Орус-оол Күжүгетке удуруткан онзаалдарын доктаамап күлүсүп, чыл эгеленден бээр күжүлүшкенин ажилдааш боттап турары бригадаларына үш эвээс аразында социалисттик чарыштын мурнуку одуруткуче кирген. Орус-оол Оку-товичинин эвээсу 12 аал чурттаар тууру болгаш каймыңа-даа ийи өг-бүлө чурттаар панельден кылган ба-

жынаарын тудууга илдепкей-диг киришкен. Олар амыг уеде 24 аал ишти чурттаар чурттап ба-жынының бирги казын доос-кып, ийиң каттың ханала-рын салып кирген. Ында ажилды организастаан өскү. Ажил кымыр хе-рескелдер ийиң бүүдүзүне өткөр. Ажилчынары ийиң кылдыр тургашкан, даал-таларын берип каан. Эвээсу чонка чаш комсомолду 5000 немешкен. Оларны дүжүл-диг, стажи хой болгаш разра-ба белек, мергежилди ажил-чыларга элтип бымылгаш. Тууга дээр хережелтир материалдарын хунуу-не

сөөртүп дажырыңа ажит-лаар бир трактор ком-Эки ажилды комсомолчу-ларын партия кежигүнүнүң кайыдадыңа чонка чаш хү-лээп алган. Оларга Констан-тин Горбунов, Валерий Чу-дум, Кызыл-оол Очур-оол ха-маржыр. Коммунист Суворов Норбу болуңу арга-дүжүл-гаш анык өөрүңе күзүлдиг дэмчидип, эки дуузын чеди-рип турар.

Улуг Октябрың байырла-мыга күш-ажылы белектер-ин ужуражы-биле эвээсу-н коллектив улам күжү-нишкенин ажиллап турар.

Л. НАЧЫН-ООЛ.

МУРНУКУ ОДУРГУДА

1980 чылдың үшкү кварта-лында социалисттик чарыш-та туугу организастаарында «Сибиртрансспецстрой» трес-тин Кызылда 3-ку тускай тү-дүт аргалыг ийиң черин ал-ган. СЭКП обкомунун, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүл-елиниң, профсоюздарын болгаш БЛРСК обкомунун шилчир ымыл-биле шап-наткан. Ук шапталга төлө-пиг-болган туугулар-соци-листтик хүлээлгени 142 хуу күсүткөш, күш-ажылың бу-дүрүчүлүгүн 147 хуу уду-гартыган.

Бо ажил-ишч коллектив СЭКП-ниң XXV съездинин шилчирлерин амыдалга боттандырып, партияның XXVI съездинин төлөпиг у-ткуур дээш доозукчу чылдың үшкү кварталында чедиш-кенин ажиллап, 1650 өөр-өникчи өөрөңү шилчирин, ра-диотехниктиг заводтун, Коч-тов куудурун чарыш кылы-рындык база Министрлер Чө-вүлелиниң административтик багылының туугуларын кы-ларыңа илдепкей кириш-кенер.

Мурнакчы коллективтин ажилчынары, инженер-тех-никтиг ажилдакчылары СЭКП ТК-ның октябрь (1980 чыл) Пленумунга эң Л. И. Бре-жневтин делегерей чугаазын чүдүдүрүп хүлээп албы-шаан, он бирги беш чылда чурттуң бүү экономикаын хогулдерин туугу ажилда-кчыларыңа дөрт хамаарылга-лыг айттырылганы бүрүн дет-кивишаан, он бирги беш чыл-дын планын онзаалдарын декабрь 25-те доозар дээш бедиткен хүлээлгелерин алган-нар.

М. АШАН-ООЛ.

КУРЛАВЫРЛАП ТУРАР

Чеве-Хемик районун «Исра» совхозунуң малчы-нары партия съездине эки хой-ажылың чедишкенин ужуражыр дээш бо чылдың мал кыштаглаашкыны баш ууур кыштаглаашкыны келген. Чүжү, ажил-агыйнык дүжүлүгү хойжу Оор-жак Кенден өс-бүленин ба-зиле-биле бо чылдың 23 тонна сик-телин кезип белектер, кыш-тапта сараттап, өдөк-кыш-тап эң септел, чымылган ал-ган. Ол амыг уеде 20 тонна саракын бөлүп алгаш, кыш-тапта сөөртүп турар. Оон кыштаа Шың-Кууруу деп эки олар-белчирлэг, таарым-

чалыг черде турар. Малчы-нын чымыштыг ижине илдегил дүзүлгүсү — бо чылдың шегер албында — халажыг келген огу Ооржак Кызыл-оол болуп турар.

Д. АНАН-ООЛ.

Кызылдың № 2 автотранспорт бүүдүрүлгени онгу беш чыл-дың доозукчу чылдың үшкү кварталында автотранспорт бүүдүрүлгелерин аразында социалисттик чарышха бирги черин ээлээш шаңнадып, мактаткан. Мурнакчы ажилды коллективте боттарыңа алган хууда хүлээлгелерин ай, квар-тал саниыда ажил күсүдүн, коллективтиг чоргааралы боту берген мурнакчылар эй. Оларның саниыга ук бүүдүрүлгедө чеди чыл иштинде ажиллап турар, мотор септар чехтия слесари Владимир Еловскийн хамаарыштырып болур. Дү-жүлгүлүг слесар септелчир аразында социалисттик чарыштын тилкенин деп атты хой ууда ээлеп келген.

ЧУРУКТА: коммунист күш-ажылың шалычын слесарь В. А. Еловский.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

КОСМОСКА ШЫЛГАРАҢГАЙ ТИИЛЕГЕ

«Салют-6» — «Союз» комплекстин космонавтыларынга Төрөөн чурттуң бедик шаңнаалдарын Кремльге тывысканы

Советтер чурту чаа шыла-радагга тилкелени чедип ал-ган. Кижик төрөгөтөг төөгү-дүнде космоска башкарыла-лыг эң үр ужуушкуну Улуг Октябрың 63 чыл оюнук бүү-дүзүнде чедишкенин доо-зулган. ССРЭ-ниң ужуушкуну космонавтылары Л. И. Попов биле В. В. Рюмин бедик мер-гежилдин, нарын техниканы тертин билерин, орбитаны «Салют-6» — «Союз» комп-лекстин бортуңа эртем-техник-тиг ишчилелерин болгаш

Шаннал тысып тура эң Л. И. Брежнев чүве чугаалаан.

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВИН ЧУГААЗЫ

Эрчим Леонид Иванович биле Валерий Викторович! Кремльдин бо байырладыг шаңнага Силерге, космостун бүүдүрү маадырларыңа, байыр чедирери менээ өөрүңүч-дүр. Силерниң командировкалар үр болуу. Валерий Викторович Рюмин космоска кижиниң үр чоранынын талазы-биле бүү рекордтары ашкып барды, нинчаарга Леонид Иванович Попов баштайгы ууда ужу-кан-даа болза, ол-ла дораан чартык чыл ажыг уеде ужу-каш келди.

Космоска хайышкының болгаш аны-бүтү хевирлг ажилдар-биле долдуган си-лерин 185 хонуктар космостун делгемерин чоошкулган болгаш Черния кижиле-ринге чедиртип кыдыпты. Ын-чангаш сажырын чоруткан ишчилелдерлер болгаш ше-нелдерлер эртемнин дыка хой алырларын байылды, практиктик ажил-херектерге ажиллагыңа бээр чигиңгич чок.

Орбитага силерге ыңды-ла эвээш эвээс аалчылар: беш со-вет, амер, вьетнам болгаш ку-ба космонавтылар чордулар. Совет эртемдерин, конструкторлар, инженерлер, ажилчы-нары, космонавтылар амы-дунча социалисттик чурттарын оол-дырыңа база космоске орутуу ажилды бергенер деп чуга-лаар долу ам эргелик бис. Оз кончук эки-дир.

Космоска чажыт чүүлдер хой болбай аан, ында ажил-дар бүдүгө чедир. Ын-чангаш өскө күрүмелер-биле космос ишчилелдеринге эң калбаа белектер келди. Силер дээш туржук турар бис. Чер-ния чурттагыларын космос каттыштырып, кижилер чангыс планетада чурттап турар деп билишкенин калбартып болур болгаш болу-даа ужурут, ыңчангаш ол планета тайбын болгаш чечектеген турары олардан хамаарып.

Эрчим иштер! Орбитаның «Салют-6» — «Союз» комплек-стинге үр ужуушкуну бот-тандырыңа база оон-биле ка-ды эрес-дидин болгаш маадыр-лыг болгаш дээш Леонид Иванович Поповка Совет Эки-лелиниң Мадырны атты тымыс-тылаан, ону Ленин орден-биле болгаш «Алтын Сыдык» ме-дал-биле шаңнаан. Валерий Викторович Рюмин Ленин ор-ден-биле болгаш «Алтын Сы-дык» ийиң медал-биле шаң-наткан.

Силерин куужактар болгаш Силерге Төрөөн чурттуң ша-ңнааларын тысыр аргалыг болгашыма селкилди халы-палдан өөрүп тур мен. Орбита-га силерин ажилчыларын ол бүү үр алырларын дүзүлдүңа аажок улуг кызыгыңа-биле аажоор турган болгаш ам си-лерге чоргааралыңа, магадан турар миллион-миллион совет кижилерин мурнуулан ону кыдып турарым бо.

Силерге калкышылды аас-келиш Төрөөн чурта. Черния бүү чурташтыңа кончук се-лектиг булуптыг ажил-херектерге чаа-чаа чедишкенин ку-зээр-дир мен.

Леонид Иванович Л. И. По-пов мында деп чугаалаан: «Салют-6» орбита станция, зыңга 185 хонуктуң ужууш-кун программаны болгаш ажил бүрүң-биле күсүтти-ген. Орбита станцияныга со-вет космонавтылар-биле кады Венгрияны, Вьетнамды болгаш Кубаның космонавтылары база ажиллаан. Ол дөргө со-циализмин амы-дунча чурт-тарыңа улустарыңа найы, ралыңыңа тодаргай херезин-дир.

Бистик күш-ажылыңы, бед-ия-биле үнелээш дээш СЭКП Топ Комитетинге, ССРЭ-ниң

Шаннаал тысырның уе-нде СЭКП ТК-ның Полит-бюро кежигүнүңе кандидат, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазын Бирги ораакчыны В. В. Ку-исков, СЭКП ТК-ның Кыдыс эргелекчин И. Д. Сербия, Президиумунун секретары М. П. Герголдэ, СЭКП ТК-ның Чыгыне секретарының дуузалыкчы А. И. Блатов, космонавтылар белектеринге уадурукуу ужуз күлүктү генерал-лейтенантын В. А. Шаталов олар турган.

(СЭТА).

КАЙГАМЧЫКТЫГ ХУННУ ДЕЛЕГЕЙ ДЕМДЕГЛЕП ТУР

БЕРЛИН. Рюген ортудукта Заснидде В. И. Ленинниң республикада эң анык му-зейинде Улуг Октябр оюнук бүүдүзүнде кижилер онза хой. Мында үш чыл мурунда ажиттылган музейин 1977 чыл-дың апрельде В. И. Ленин болгаш оон өөрү-орус поли-тиктиг эмирлалары Швей-царияда Россияга чорутар дээш Заснидти, таварты Швей-царияда Швейцария чорук-ны шак-ла ыңдыг вагоонуң ылаптыг хоолгазы болур де-мир-орук вагоонуңа тургуска.

Ленинниң документтерин болгаш фотографыларын, кайгамчыктыг Андрей тезде-риниң баштайгы демделелде-риниң хоолгазы, ол ышкаш 1917 чылдын февралдан ок-тябрь чедир уеде Ленинниң амыдал-чурталгазы ы. ы. н болгаш ажил-чорудалганын дугайын тоожан материал-

дарын ол музейде дөтөөш. Делегерин тускай болуңу экинчи иделелерин бүү-де-легей төөлүгү ужу-дүзү-зүңа, делегер хогулдегине ол иделелерин чедирген рево-люсун халы садылары турас-кааткан. Дөтөөш чүүлдер, ийиң дыка хойун В. И. Ленинниң Москвада Топ музейден болгаш Революцияның топ му-зейинден алган.

Мында дөтөөш чүүлдер-биле үш чыл дүзүзүңа 50 күрүс-лерден он-он муң аалчылар та-нышкан.

ГАВАНА. Октябрың Со-циалист Улуг революцияны-на 63 чыл оюнук тураскаат-кан нини-национал коммуни-сттик өскөргөсү бүүдүр чартык миллион ажыг кубатар ки-ришкен. Кубаның кырында хун чаа үнүп орда-ла заводдарын болгаш фабрикаларын ажил-

чынарың, студенттерин, Кубаның Репозитустуң чексек-тиг күштерин дайыңчыла-лыг чык машиналарын болгаш автобустар Гаванадан база өс-көдө хоорайлардан шуужул-ганын. Хун дүзүзүңа олар ногаалар дүжүдү, кофе, фрук-тулар ажаап алырыңа дуза-лаштышаан, хону-шадерге ажиллап хунуушор.

Улуг Октябрың юбилейин Куба мылалыңа күш-ажылың үчкө-биле демделээш. А-бо чыгыс өскөргөсү онзагай бол-ган, чүгө дөргө чурттуң амы-далыңа төөлүгү болуш-кунуңа — Кубаның Компартия-нын II съездинин бүү-дү-зүңа ол эркен. Кубаның ажилы чоннары ол хун тер-гин ажиллаан. Гаванын портчулар чүгө дүжүкө че-дир берип II муң ажыг тонаа чукчтерин сайгарган. III муң ажыг гаваналыклар көдээ

ажыл-агый техниказын — се-тардө, дүжүт ажаап алдыра куражыл-агыйларга, коопе-ративтерге дузалаан, найыс-талдың үлөтүр бүүдүрүлгелерин ажиллаан.

Барык 170 муң куба туугу-жулар чурттуң амыгалага ки-рер эң чугула туугуларыңа ажиллаан. Эртен өскөргөсү-н К. Кубаның Компартиянын ТК-зын Бирги секретары, Куба Республиканы Күрүе чорудалгын болгаш Минист-тер Чорудалгын Даргазы Ф. Кастро сүлүт күш-ажылың байырла-дыр деп алаан. Ол өскөргөсү ССРЭ-ден бол-ган аке-тумалыкын сооп-ла-стыг өскө-дө чурттарын Кубада ажиллап турар спе-циалисттер баш киришкен.

БЕНА. Найысмылдың ажилчыны району — Донау-тапта улут залды Австрияны

Тыва АССР-ниң алдарыг экономиз атты И. Ш. Монгушка тысыр дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДУМУН ЧАРТЫН

Ова-хоо туружун быжылгаа-рада болгаш көдээ ажил-агый бүүдүрүлгелерин ажил-чыны бедирине ачы-халы-а-ам дээш Бай-Тага районун

«Мурнакчы» совхозунун кол бухгалтери Кузюен Шойда-ович МОНГУШКА - Тыва АССР-ниң алдарыг экономиз хундугу атты тысыр.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл-хоорей, 1980-чылык, ноябрь 3.

Тувинская республика

биле эрттирин турган (чурук-
та). Найысылал болгаш өске-
да хоорайларга шериглер эн-
дирек хей болган, а бадызаш-
тын черлерин карабинерлерини
— шеригжиткен полицияны
үштүт камгалалына тургуз-
ган.

АП-СЭТА-нын фотосу

